

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.**
Jilská 1, Praha 1
Tel./fax: 286 840 129
E-mail: marketa.skodova@soc.cas.cz

Česká věda z pohledu obyvatel České republiky

Technické parametry

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost 2009, v09-08</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>3. 8. – 10. 8. 2009</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1165</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>OR.139, OR.161, OR.164, OR.166</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>23. září 2009</i>
<i>Zpracovala:</i>	<i>Markéta Škodová</i>

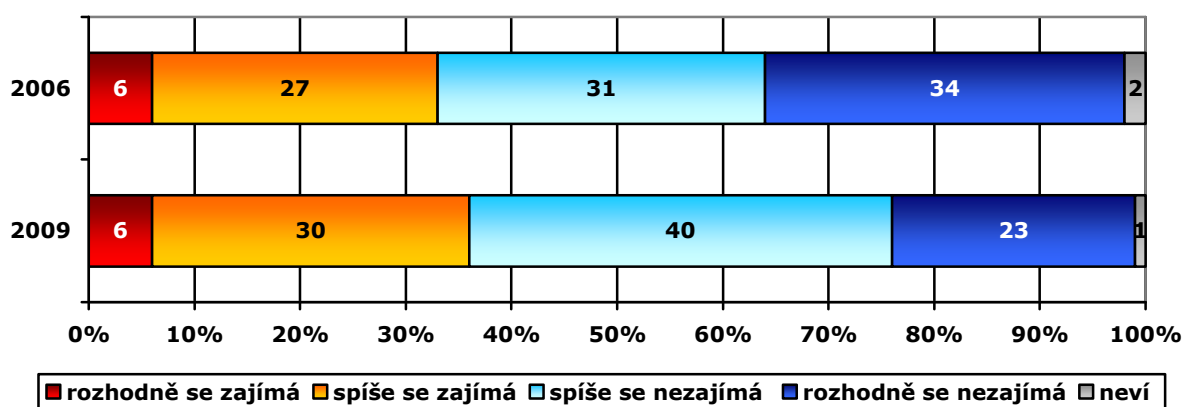
Součástí srpnového šetření Centra pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i., byl blok otázek mapující postoje a mínění veřejnosti k vybraným tématům a otázkám týkajícím se oblasti vědy a výzkumu v České republice.

Úvodní otázka tohoto bloku mapuje zájem o výsledky vědeckého bádání v nejobecnější rovině. Při vědomí toho, že pod pojmem věda si každý oslovený respondent může představovat něco jiného, byla zjišťována subjektivní míra zájmu o výsledky vědeckého bádání na symetrické čtyřbodové škále rozhodně se zajímám – spíše se zajímám – spíše se nezajímám – rozhodně se nezajímám.

Zájem o výsledky vědeckého bádání deklarovala přibližně třetina dotázaných (36 %), a to v součtu položek rozhodně a spíše se zajímám. Negativní odpověď, opět v součtu položek rozhodně a spíše, pak vyslovily přibližně tři pětiny dotázaných (63 %). Zanedbatelné jedno procento respondentů zvolilo nerozhodnou odpověď „nevím“. Pro výsledky viz graf č. 1.

Graf 1. Zájem o výsledky vědeckého bádání (v %)¹

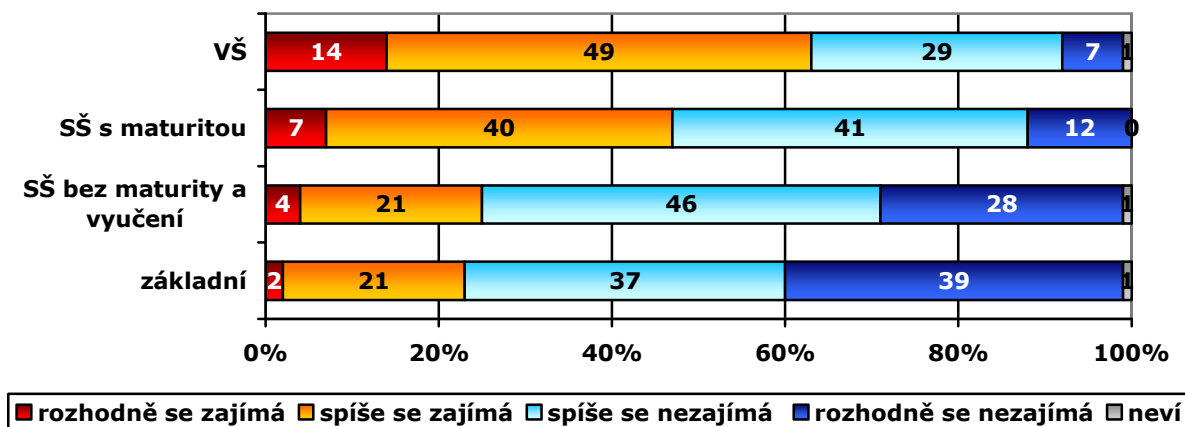

Jak je vidět z údajů v grafu, od roku 2006, kdy byla otázka v šetření CVVM položena poprvé, se o 11 procentních bodů snížil podíl českých občanů, kteří se o výsledky vědeckého bádání „rozhodně nezajímají“. Podíly zajímajících se zůstaly v podstatě stejné.

Třídění druhého stupně ukázalo, že zájem o výsledky vědeckého bádání roste spolu se vzděláním respondenta. O výsledky vědeckého bádání se častěji zajímají vysokoškoláci (14 % z nich uvedlo odpověď „rozhodně zajímá“), lidé se základním vzděláním se o tuto oblast naopak častěji „vůbec nezajímají“ (39 % odpovědí v této vzdělanostní kategorii). Pro podrobné výsledky viz graf 2 na následující straně.

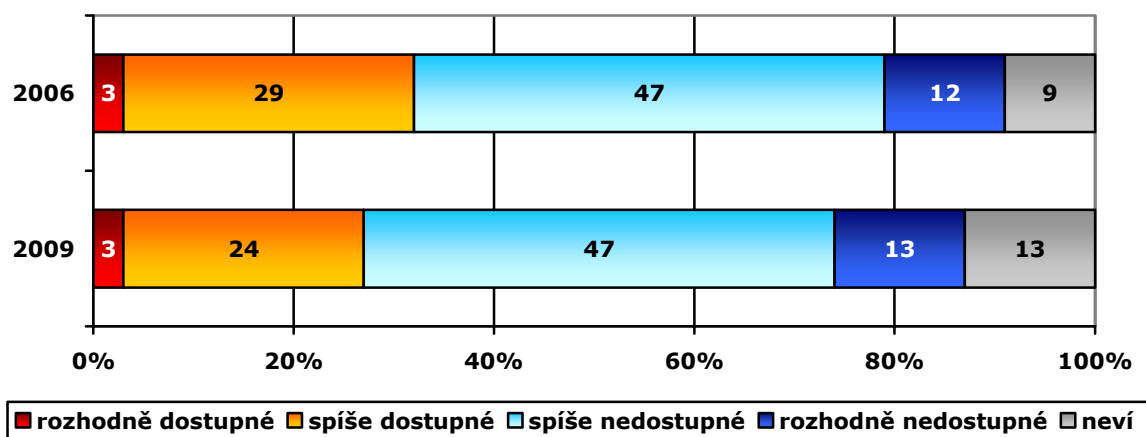
¹ Otázka: „Zajímáte se Vy osobně o výsledky vědeckého bádání? Rozhodně se zajímáte, spíše se zajímáte, spíše se nezajímáte, rozhodně se nezajímáte?“

Graf 2. Zájem o výsledky vědeckého bádání podle vzdělání respondenta (v %)

Většina veřejnosti se domnívá, že informace o výsledcích vědecké práce jsou obyčejným lidem spíše (47 %) či rozhodně (13 %) nedostupné. Pouze o něco málo víc než čtvrtina dotázaných hodnotí dostupnost informací o výsledcích vědeckého bádání pro veřejnost příznivě (spíše dostupné 24 %, rozhodně dostupné 3 %). Jinými slovy, lidé, kteří se domnívají, že informací z oblasti vědy, které by byly srozumitelné široké veřejnosti, je málo, mají v souboru dotázaných převahu.

Graf 3. Dostupnost výsledků vědeckého bádání obyčejným lidem (v %)²

² Otázka: „Co myslíte, jsou informace o výsledcích vědecké práce dostupné nebo nedostupné obyčejným lidem? Rozhodně dostupné, spíše dostupné, spíše nedostupné, rozhodně nedostupné.“

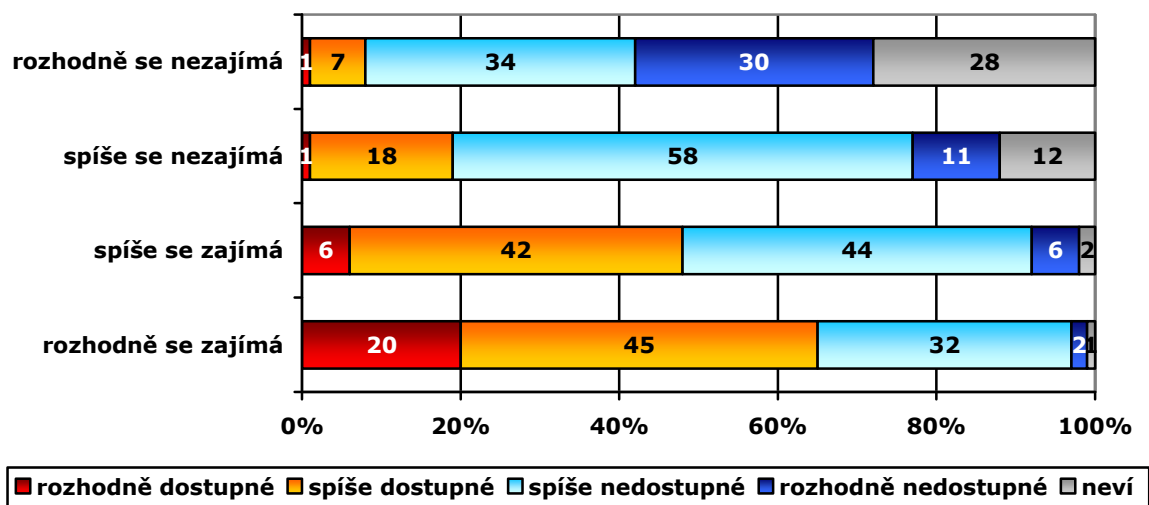
V porovnání se šetřením v roce 2006 se ve výzkumu ze začátku letošního srpna o 5 procentních bodů snížil podíl respondentů, podle kterých jsou výsledky vědeckého bádání „spíše dostupné“ obyčejným lidem a zároveň se zvýšil podíl nerozhodných odpovědí.

S dostupností výsledků vědy pro obyčejné lidi častěji souhlasili jen ti občané, kteří v předešlé otázce deklarovali svůj zájem o výsledky vědeckého bádání, oproti těm, kteří se o vědu nezajímají a kteří u této otázky častěji volili odpověď „rozhodně nedostupné“ (graf 4 na následující straně).

Vzhledem k tomu, že zájem sám se do značné míry odvíjí od vzdělání, nepřekvapí, že také při hodnocení dostupnosti lze nalézt difference podle vzdělání. Konkrétně to, že jsou výsledky vědeckého bádání dostupné obyčejným lidem, si v porovnání s ostatními vzdělanostními kategoriemi také častěji myslí vysokoškoláci (43 % při součtu odpovědí „rozhodně dostupné“ a „spíše dostupné“).

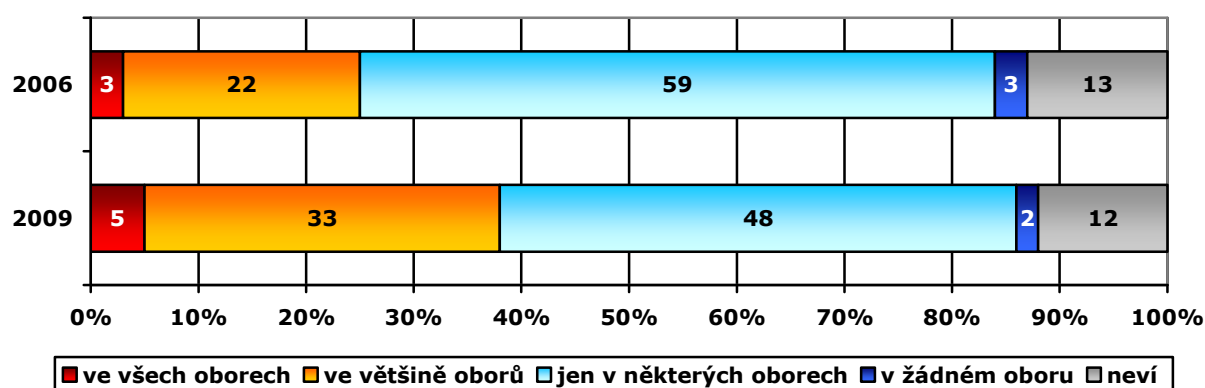
U všech vzdělanostních kategorií nicméně na rozdíl od třídění podle zájmu o výsledky vědeckého bádání nacházíme nadpoloviční podíly těch, kteří se domnívají, že výsledky vědeckého bádání obyčejným lidem dostupné nejsou. Nepřekvapí, že spolu se snižujícím se stupněm dosaženého vzdělání též roste zastoupení nerozhodných odpovědí „nevím“: zatímco mezi vysokoškoláky zvolila tuto možnost 2 % respondentů, mezi lidmi s (neúplným) základním vzděláním to byla přibližně pětina (22 %). Lidé se základním vzděláním se oproti vysokoškolákům jistě necítí být tolik kompetentní hodnotit oblast, která sama do značné míry souvisí právě se vzděláváním.

Graf 4. Dostupnost výsledků vědeckého bádání obyčejným lidem podle deklarovaného zájmu o výsledky vědeckého bádání (v %)

Jak dále vyplývá z výsledků šetření, postavení české vědy v globálním kontextu „společnosti vědění“ hodnotí populace spíše rezervovaně. „Na světovou úroveň“ stavilo počátkem srpna českou vědu jako celek pouhých 5 % občanů. Téměř polovina oslovených (48 %) si myslí, že česká věda dosahuje světové úrovně jen v některých oborech, 33 % pak soudí, že je to ve většině oborů. Pouhá 2 % dotázaných se domnívají, že česká věda nedosahuje světové úrovně v žádném z oborů. Více než desetina respondentů (12 %) zvolila odpověď „nevím“. Viz graf 5.

Graf 5. Je česká věda na světové úrovni?³

³ Otázka: „Myslíte si, že je česká věda na světové úrovni: ve všech oborech, ve většině oborů, jen v některých oborech, v žádném oboru?“

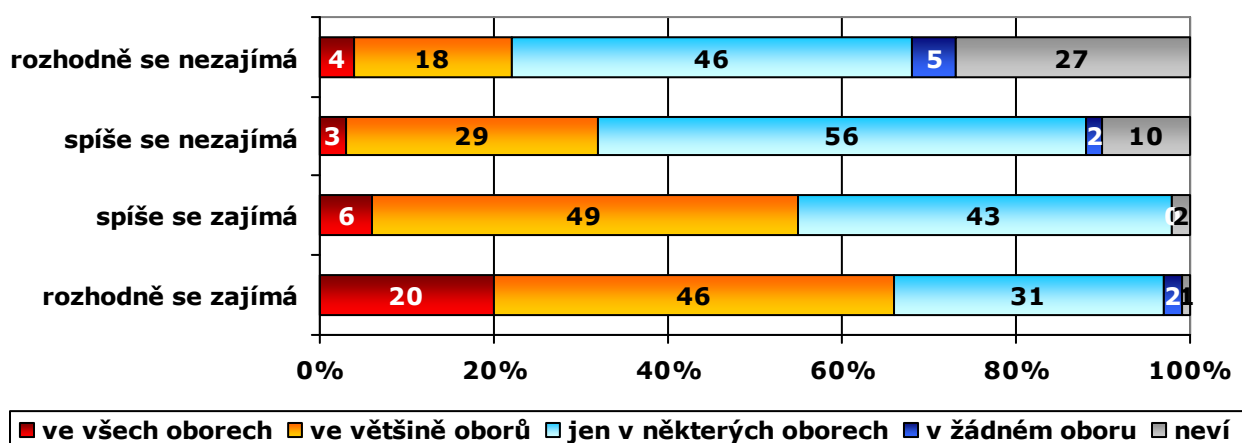
Z údajů v grafu je patrné, že srpnové šetření zaznamenalo oproti výzkumu z roku 2006 vyšší podíly lidí, kteří se domnívají, že česká věda je na světové úrovni ve všech nebo ve většině oborů (nárůst o 2, resp. 11 procentních bodů). Zároveň se o 11 procentních bodů snížil podíl těch, podle nichž je to jen v některých oborech. Z výsledků lze tedy vyvozovat, že hodnocení české vědy ve světovém měřítku se mírně zlepšilo a že jen pro zanedbatelnou část populace nesnese srovnání se světovou úrovní žádný vědní obor v České republice.

Kladné hodnocení vědy roste zejména spolu se zájmem respondenta o výsledky vědeckého bádání a rovněž se stupněm dosaženého vzdělání.

Podle pětiny dotázaných, kteří tento zájem mají, je česká věda na světové úrovni ve všech oborech a necelá polovina z nich (46 %) se domnívá, že česká věda dosahuje světové úrovně ve většině oborů. Jak je vidět z grafu 6, v součtu těchto podílů lze mezi těmi, kdo se o vědu zajímají, a těmi, co se nezajímají, zaznamenat značný rozdíl. Přibližně čtvrtina těch, kteří se o výsledky vědeckého bádání „rozhodně nezajímají“ (27 %) pak u této otázky zvolila nerozhodnou odpověď „nevím“.

Obdobně je tomu u třídění podle vzdělání dotázaných – čím vyšší vzdělání respondent má, tím výše hodnotí úroveň české vědy.

Graf 6. Je česká věda na světové úrovni? Třídění podle deklarovaného zájmu o výsledky vědeckého bádání (v %)

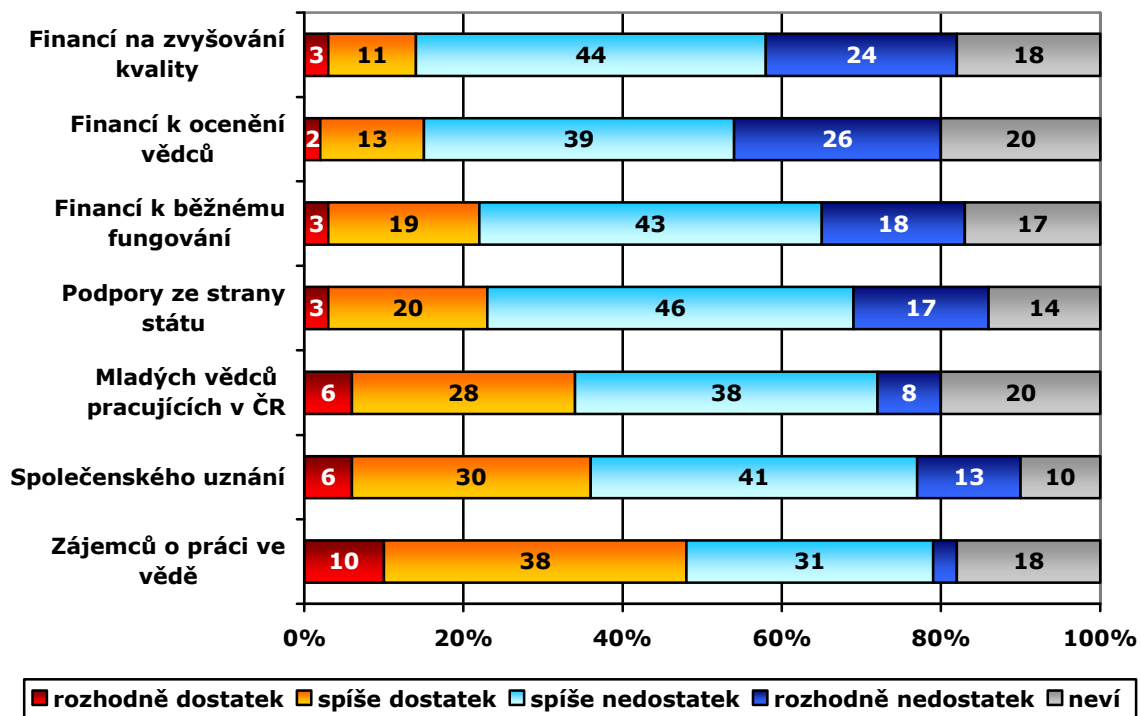

Významná část veřejnosti vyjádřila názor, že česká věda trpí zejména nedostatkem peněz, ať už se jedná o finance ke zvyšování kvality (68 % souhlasných odpovědí), finance k ocenění vědců (65 % souhlasných odpovědí) nebo o finance potřebné k jejímu běžnému fungování (61 % souhlasných odpovědí). Více než tři pětiny (63 %) respondentů se domnívají, že české vědě schází podpora od státu, podle více než poloviny (54 %) dotázaných schází vědě podpora od státu a 46 % oslovených uvedlo, že česká věda má nedostatek mladých vědců (viz graf 7 na následující straně). Je evidentní, že populace vnímá jako nejcitlivější oblast vědy její financování. Většina občanů totiž právě finanční situaci vědy a její podporu ze strany státu hodnotí z nabídnutých možností jako nejproblematictější.

Jedinou položkou baterie, u níž převážily kladné odpovědi nad zápornými, byl dostatek zájemců o práci ve vědě. Téměř polovina (48 %) veřejnosti soudí, že česká věda má dostatek těchto zájemců, o opaku je přesvědčena přibližně třetina (34 %) dotázaných. U všech položek šetření zaznamenalo významný podíl nerozhodných odpovědí „nevím“, který osciloval mezi jednou desetinou a jednou pětinou souboru. To je jistě do značné míry dáno tím, že občané se měli vyjadřovat ke specifickým oblastem, s nimiž značná část veřejnosti samozřejmě nemá denní, zprostředkovanou nebo vlastní, žitou zkušenost.

Není překvapivé, že nerozhodnou odpověď „nevím“ volili oproti ostatním vzdělanostním kategoriím v případě všech položek častěji dotázaní se základním vzděláním.

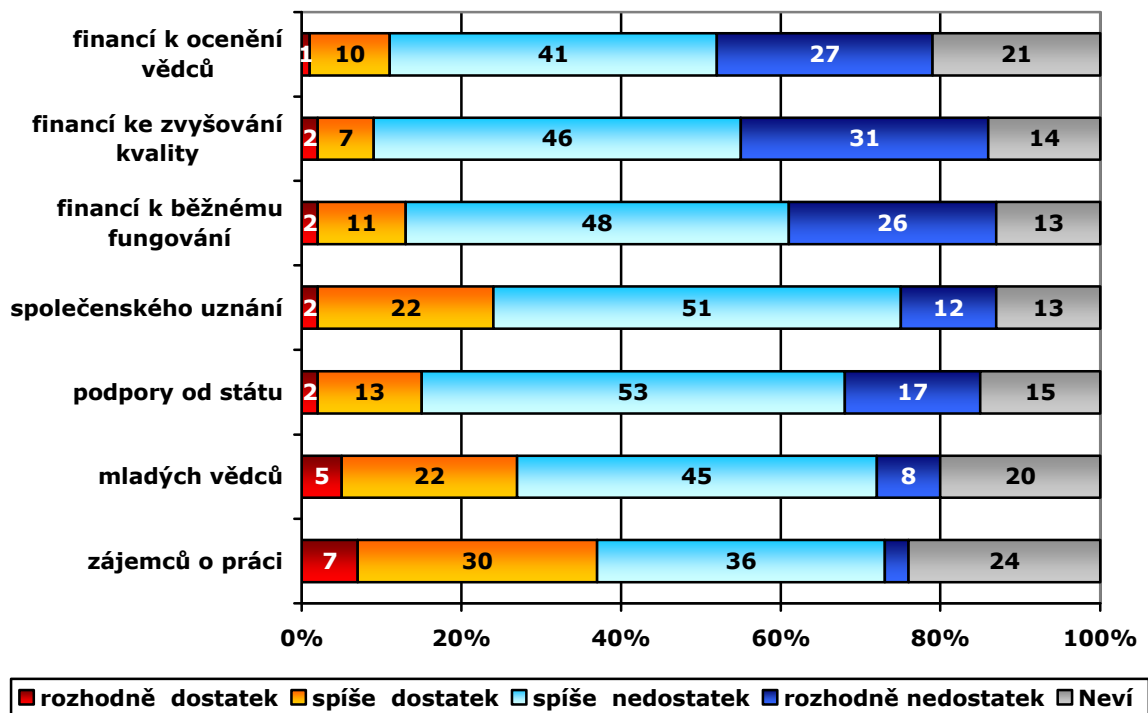
Nedostatek financí ve vědě častěji zmiňovali respondenti, kteří se „rozhodně zajímají“ o výsledky vědeckého bádání (podle poloviny, 51 %, má česká věda „rozhodně nedostatek“ financí k ocenění vědců; 39 % z nich uvedlo, že česká věda má „rozhodně nedostatek“ financí k běžnému fungování).

Graf 7. Má česká věda dostatek... (v %)⁴

Při pohledu na srovnání s výsledky z roku 2006 (viz graf 8) je patrné, že od roku 2006 vzrostl podíl respondentů, kteří se domnívají, že česká věda má dostatek společenského uznání (nárůst o 12 procentních bodů při součtu odpovědí „rozhodně dostatek“ a „spíše dostatek“), zájemců o práci (+ 11), financí k běžnému fungování (+ 9), podpory ze strany státu (+ 8), mladých vědců (+ 7), financí na zvyšování kvality (+ 5) a financí k ocenění vědců (+ 3). Větší nárůst byl přitom zaznamenán v podílech odpovědí „spíše dostatek“ než „rozhodně dostatek“.

Pro vědu jako oblast může být toto srovnání povzbudivé zejména tím, že většina populace reflektuje finanční problémy, s nimiž se zejména v posledních letech mnohé tuzemské vědecké instituce potýkají.

⁴ Otázka: „Myslíte si, že česká věda má dostatek nebo nedostatek a) zájemců o práci ve vědě, b) mladých vědců, kteří se vědě věnují v České republice, c) podpory ze strany státu, d) společenského uznání, e) finančních prostředků k běžnému fungování, f) finančních prostředků k tomu, aby neustále zvyšovala svou kvalitu, g) finančních prostředků k náležitému ocenění vědců?“ Možnosti odpovědí: rozhodně dostatek, spíše dostatek, spíše nedostatek, rozhodně nedostatek.

Graf 8. Má česká věda dostatek... Šetření v roce 2006 (v %)

Souhrn

Třipětinová většina české veřejnosti artikulovala v srpnovém šetření nezájem o výsledky vědeckého bádání, které současně více než polovina občanů vnímá jako nedostupné pro „obyčejné lidi“. Podle přibližně poloviny dotazovaného souboru dosahuje česká věda světové úrovně jen v některých oborech, všechny vědní obory na tuto úroveň staví třetina občanů. Je možné se domnívat, že věda stále představuje pro většinu občanů oblast příliš vzdálenou „běžnému“ životu, v níž se často „mluví“ tak, že tomu obyčejný člověk nemůže rozumět, proto se o ni spíše nebude zajímat. To však samozřejmě neplatí zcela univerzálně, jak je zjevné z podrobnějších výsledků popsaných v této zprávě.

Veřejnost se kriticky staví zejména k oblasti financování vědy. Většina dotázaných se domnívá, že – ať už se jedná o peníze nutné k ocenění vědců, k běžnému fungování nebo ke zvyšování kvality – česká věda trpí finančním nedostatkem. Kritický byl oslovený vzorek populace i k podpoře vědy ze strany státu. Vzhledem k tomu, že tento většinový postoj zaujímala populace i před

třemi lety, je možné usuzovat, že k občanům se přeci jen dostávají zprávy „ze světa vědy“, a to zejména ty, které řeší právě její finanční zázemí.

Jak ukázala výše popsaná analýza, klíčovým faktorem, jenž odpovědi a mínění občanů determinoval, byl právě zájem o oblast vědy a výzkumu. V menší, ale též významné, míře to pak bylo i vzdělání dotázaných.